

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Johdanto

EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679 (EU) tuli sovellettavaksi 25.5.2018. Asetus jättää jäsenvaltioiden lainsäätäjälle kansallista, asetuksen säännöksiä täsmentävää ja täydentävää sääntelyliikumavaraa, jota on Suomessa käytetty 1.1.2019 voimaan tulleella tietosuojalainalla (1050/2018) ja erityislainsäädännöllä. Yleisen tietosuoja-asetuksen 97 artiklan mukaan komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle säännöllisesti kertomukset asetuksen arvioinnista ja uudelleentarkastelusta viimeistään 25 päivänä toukokuuta 2020 ja joka neljäs vuosi sen jälkeen. Tämän arvioinnin ja uudelleentarkastelutyön yhteydessä komissio tarkastelee erityisesti seuraavien soveltamista ja toimivuutta: • kolmansiin maihin ja kansainvälisiin järjestöihin tehtäviä henkilötietojen siirtoja koskeva yleisen tietosuoja-asetuksen V luku siten, että erityistä huomiota kiinnitetään asetuksen 45 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohdan perusteella hyväksytyihin päätöksiin; • yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskeva yleisen tietosuoja-asetuksen VII luku. Kun komissio tekee tällaisia arviointeja ja uudelleenarviointeja, sen tulee ottaa huomioon Euroopan parlamentilta ja neuvostolta sekä muilta asiaankuuluville elimiltä ja muista lähteistä saadut näkemykset ja löydökset. Komissio on heinäkuussa 2019 julkaissut tiedonannon (COM(2019) 374 final) yleisen tietosuoja-asetuksen alustavasta arvioinnista (saatavilla http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-4449_en.htm). EU:n neuvoston tietosuojatyöryhmässä valmistellaan tietosuoja-asetuksen 97 artiklan edellyttämä neuvoston näkemys, jonka komissio ottaa huomioon tehdessään asetuksen arviointia. Tietosuoja-asetuksen edellyttämät neuvoston näkemykset ja löydökset muodostetaan nyt ensimmäistä kertaa. Yleistä tietosuoja-asetusta on sovellettu neuvoston näkemystä muodostettaessa noin 1,5 vuotta ja komission raportointiajankohtaan eli toukokuuhun 2020 mennessä kaksi vuotta. Suomi toimii EU:n neuvoston puheenjohtajamaana 1.7.–31.12.2019. Puheenjohtajamaan tehtävänä on rehellisen ja puolueettoman välittäjän roolissa viedä eteenpäin EU:n lainsäädäntötyötä neuvostossa ja huolehtia EU-asioiden käsittelyn jatkuvuudesta, lainsäätämisen järjestyksen noudattamisesta ja yhteistyöstä jäsenmaiden välillä. Myös kansallisen lainsäädännön jälkiarvioinnille annetaan lähivuosina yhä enemmän merkitystä osana laadukkaan lainsäädännön tavoitetta. Hallitusohjelman mukaan Suomeen on tarkoitus laatia valtioneuvostotasoinen lainsäädännön jälkiarviointijärjestelmä, jonka valmistelu aloitetaan mahdollisimman pian. Tämä tavoite huomioiden on tarkoituksenmukaista jo nyt kiinnittää huomiota henkilötietojen ja yksityiselämän suojan toteutumiseen keskeisesti vaikuttavan tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain muodostaman sääntelykokonaisuuden toimivuuteen.

Tavoitteet

Oikeusministeriö selvittää yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiskokemuksia ja toimivuutta Suomessa. Lausunnonantajia pyydetään lausumaan kokemuksistaan yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisesta sekä näkemyksistään sen toimivuudesta sekä kansallisen sääntelyliikkumavaran käytöstä.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssa julkaistuu lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse.

Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi oikeusministeriö pyytää, että **lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti**. Kaikkiin kysymyksiin ei ole välttämätöntä vastata.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivuilta Ohjeet > Käyttöohjeet. Palvelun käyttöönoton tukea voi pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Huom! Kaikki lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan oikeusministeriölle viimeistään 17.9.2019.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat lainsäädäntöneuvos Tanja Jaatinen (puh. 0295 150056) ja erityisasiantuntija Virpi Koivu (puh. 0295 150071), sähköposti etunimi.sukunimi@om.fi.

Lisätietoja lausuntopalvelu.fi:n käytöstä voi pyytää palvelun ylläpidosta osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Linkit

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679> - EU:n yleinen tietosuoja-asetus

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050> - Tietosuoja laki

Jakelu:

Aalto yliopisto
Akava ry
Alma Media Oyj
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Business Finland
Eduskunnan kanslia
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Effi ry
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Finanssiala ry
Helsingin hallinto-oikeus
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
Helsingin kaupunki
Helsingin yliopisto
Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Itä-Suomen hallinto-oikeus
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Kansallisarkisto
Kansallisgalleria
Kansalliskirjasto
Kansaneläkelaitos
Keskuskauppakamari
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Kirkkohallitus
Korkein hallinto-oikeus
Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry
Lapsiasiavaltuutettu
Lastensuojelun Keskusliitto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Lääketeollisuus ry
Maa- ja metsätalousministeriö
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Medialiitto ry
Museoalan ammattiliitto MAL ry
Museovirasto
Musiikkiarkisto
Nokia Oyj
Oikeuskanslerinvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Open Knowledge Finland
Opetus- ja kulttuuriministeriö
OP-ryhmä
Pelastakaa Lapset ry
Puolustusministeriö
Ruokavirasto
Sanoma Media Finland Oy
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
STTK
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Suomen Asiakastieto Oy
Suomen Asianajajaliitto

Suomen Journalistiliitto ry
Suomen Kiinteistöliitto ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Jurisförbund ry
Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund
Suomen museoliitto ry
Suomen valokuvataiteen museo
Suomen Yrittäjät ry
Teknologiateollisuus ry
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Tieto Oyj
Tietoarkisto
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto (FiCom)
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tilastokeskus
Tulli
Turun hallinto-oikeus
Tutkimuksen tuen ja hallinnon verkosto -TUHA
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoministeriö
Valtiovarainministeriö
VATT
Väestörekisterikeskus
Yksityiset keskusarkistot ry
Yleisradio

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen merkittävimpiä hyötyjä?

Tietosuoja-asetus on lisännyt tietoisuutta henkilötietojen käsittelyn vaatimasta huolellisuudesta. Se on myös selkeyttänyt rekisterinpitäjien vastuita ja velvollisuuksia ja vaikuttanut myönteisesti tietosuojatyön organisointiin ja sen dokumentointiin. Seurakunnissa eri työalojen työtehtäviin liittyvät ohjeet ovat yhtenäistyneet ja selkiytyneet.

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisessa ja toimivuudessa suurimpia haasteita?

Tietosuoja-asetus jättää harkintavaltaa toteuttajalle. Samalla kuitenkin esimerkiksi sen arviointi, mitkä toimenpiteet riittävät tietojen suojaamiseksi, on haasteellista. Tulkinnanvaraisuuden lisäksi asetukset on vaikeaselkoinen, eikä viranomaisille tarkoitettua ohjeaineistoa ole juurikaan olemassa.

Henkilöresurssien kohdentaminen tietosuojatyöhön on ollut haasteellista. Useimmiten ei ole ollut taloudellisia mahdollisuuksia rekrytoida uusia henkilöitä tätä tehtävää varten, vaan tietosuojavastaavan tehtäviä hoidetaan muiden aikaisempien työtehtävien ohella.

Tietosuojatyön ja -kulttuurin kehittäminen on pitkäjänteistä työtä eikä mikään yhtäkkinen toimenpide tai vastaava.

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa sääntelyliikkumavaraa käytetty Suomessa tarkoituksenmukaisella tavalla?

Tietosuojalain olisi voinut selkeämmin säätää esimerkiksi 6 artiklan mahdollistamasta liikkumavarasta. Muutoinkin kansallinen lainsäädäntö jätti myös liiksikin asioita tulkinnan varaan. Mahdollisuudessa käyttää kansallista liikkumavaraa olisi hyvä tehdä kansainvälistä vertailua ja samalla selkeyttää lakia.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen I lukuun – Yleiset säännökset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen II lukuun – Periaatteet

Asetuksen 5 artiklassa on kiteytetty hyvin henkilötietojen käsittelyn peruseriaatteet. Sen sijaan 6 artiklan 1 kohta ohjaa tarkastelemaan tietojen käsittelyn oikeutusta kyseisessä järjestyksessä, jolloin viranomaistoiminnassa voidaan suostumuksen hankkimista pitää tarpeettomasti takeena henkilötietojen lainmukaiselle käsittelylle. Alakohta e ja sitä avaava tietosuojalain 4 § ovat epäselviä, jättäen paljon tulkinnanvaraisuutta.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun – Rekisteröidyn oikeudet

Asetus jättää avoimeksi, mitä rekisteröidyn oikeudet tarkoittavat suhteessa strukturoituun tietoon ja mitä suhteessa strukturoimattomaan tietoon. Joidenkin rekisteröidyn oikeuksien käytännön soveltaminen voi olla haasteellista. Esimerkiksi rekisteröidyn oikeus henkilötietojensa käsittelyn rajoittamiseen on haasteellista ainakin, kun puhutaan ennen asetusten säätämistä valmistuneista tietojärjestelmistä, jossa tällaisen toiminnallisuuden tarvetta ei ole osattu ottaa huomioon.

Asetuksen 15 artiklan sisältöä ei voi ymmärtää ja tulkita oikein tuntematta useita kansallisia säännöksiä, jotka vaikuttavat esimerkiksi tietojen ja viestien salassapitoon ja luottamuksellisuuteen.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

Luku on kokonaisuudessaan selkeyttänyt rekisterinpitäjien vastuita ja velvoitteita. Artiklassa 25 sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta sanoitetaan hyvin tietojenkäsittelyssä huomioon otettavia seikkoja. Myös artiklassa 28 on tarkoituksenmukaisella tavalla selkeytetty tietojen käsittelijän roolia ja tehtäviä.

Positiivista on myös se, että velvollisuutta turvata henkilötietojen käsittelyä on selkeytetty ja avoimuutta tietoturvaloukkausten käsittelyssä on lisätty. Lisäksi asetus edellyttää nopeita korjaustoimia.

Luvun kolmannen jakson artiklojen säätämät velvollisuudet tehdä vaikutusarviointi ja toisaalta toteuttaa ennakkokuuleminen selkeytynevät vasta käytännön toimenpiteiden myötä.

Luvun neljännessä jaksossa säädetty velvollisuus tietosuojavastaavan nimittämiseen on osaltaan parantanut viranomaisten tietosuojatyötä ja tietosuojakulttuuria

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun – Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Riippumattomat valvontaviranomaiset

Viranomaistyössä on selkeästi tarvetta ohjeistukselle. Neuvonta ja tietosuojakäytänteiden edistäminen on vielä vähäistä, jolloin jokainen organisaatio joutuu rakentamaan ja arvioimaan riittävät toimenpiteet.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VII lukuun – Yhteistyö ja yhdenmukaisuus

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VIII lukuun – Oikeussuojakeinot, vastuu ja seuraamukset

Asetuksessa säädetty oikeussuojakeino on rinnakkainen hallinnollisten oikeussuojakeinojen kuten kirkollisvalituksen kanssa. Tämä saattanee aiheuttaa käytännössä ongelmia.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IX lukuun – Tietojenkäsittelyyn liittyviä erityistilanteita koskevat säännökset

-

Majuri Tuula
OM

Jaatinen Tanja
Oikeusministeriö